

Η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία στον κλάδο της εκπαίδευσης

Εισαγωγή

Οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορεί να είναι οι ίδιοι με τους κινδύνους σε κάθε άλλο χώρο εργασίας. Ωστόσο, στο χώρο εργασίας στον κλάδο της εκπαίδευσης βρίσκονται και σπουδαστές ή μαθητές. Τα άτομα αυτά είναι ευάλωτα, λόγω της νεαρής ηλικίας τους, άπειρα και συχνά αγνοούν τους κινδύνους που απειλούν την ασφάλεια και την υγεία. Μπορεί επίσης να είναι επικίνδυνα για τον ίδιο τους τον εαυτό.

Διαχείριση της ασφάλειας και της υγείας

Οι εργοδότες καλούνται να αξιολογήσουν τους κινδύνους για την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων και να λάβουν μέτρα για την αποφυγή ή τον έλεγχο των εν λόγω κινδύνων (1). Η διαδικασία αυτή υποδιαιρείται σε μια σειρά από ενέργειες:

- σχεδιασμός της εκτίμησης κινδύνων μετά από διαβουλεύσεις με το εργατικό δυναμικό
- προσδιορισμός των υπαρκτών κινδύνων
- προσδιορισμός του ποιοι μπορεί να πληγούν, πώς και πού
- αξιολόγηση του επιπέδου κινδύνου και λήψη απόφασης σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν
- λήψη μέτρων για την εξάλειψη ή τη μείωση του κινδύνου
- παρακολούθηση και ανάλυση των δράσεων.

Το παρόν τεχνικό δελτίο περιγράφει ορισμένους κοινούς υπαρκτούς και πιθανούς κινδύνους που κρύβονται στο χώρο εργασίας στον κλάδο της εκπαίδευσης και προβαίνει σε ορισμένες υποδείξεις σχετικά με την πρόληψη. Όμως, δεδομένου του εύρους του συγκεκριμένου κλάδου και της μικρής έκτασης του τεχνικού δελτίου, δεν είναι δυνατόν να αναφερθούν όλοι οι κίνδυνοι. Δεν περιλαμβάνονται, εξάλλου, δραστηριότητες όπως είναι οι σχολικές εκδρομές και οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες (π.χ. αθλητισμός), όμως μπορεί να κριθεί σκόπιμη η εξέτασή τους κατά την εκτίμηση των κινδύνων (2).

Ασφαλές εργασιακό περιβάλλον

Ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα πρέπει να αποτελεί ένα ασφαλές και υγιές εργασιακό και μαθησιακό περιβάλλον. Για να επιτευχθεί αυτό, κατά την εκτίμηση κινδύνων πρέπει να εξετάζεται ο σχεδιασμός, η μορφή και η ίδια η κατασκευή του εργασιακού περιβάλλοντος. Πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή όταν στο χώρο βρίσκονται ευάλωτες ομάδες (π.χ άτομα πολύ νεαρής ηλικίας) και κρίνεται σκόπιμη η εξέταση των αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Πέντε αρχές που πρέπει να τηρούνται

- Οι εσωτερικοί χώροι εργασίας, είτε πρόκειται για τις αίθουσες διδασκαλίας, τις αίθουσες για το προσωπικό ή την κουζίνα, πρέπει να αερίζονται και να φωτίζονται επαρκώς, να έχουν το κατάλληλο επίπεδο υγρασίας και την κατάλληλη επιφάνεια και να διατηρούνται καθαροί.
- Εάν στις εγκαταστάσεις εισέρχονται οχήματα, κρίνεται σκόπιμη η εμφανής σήμανση και, εάν είναι δυνατόν, οι οδοί κυκλοφορίας των πεζών πρέπει να είναι διαφορετικές από τις διαδρομές των οχημάτων.
- Οι επιφάνειες των δαπέδων πρέπει να συντηρούνται σωστά και να διατηρούνται καθαρές με στόχο τη μείωση του κινδύνου ολισθήσεως και παραπατήματος.
- Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στην πρόληψη των πτώσεων από χώρους όπως είναι τα μπαλκόνια και τα κλιμακοστάσια. Ενδέχεται να χρειαστεί η ενισχυμένη προστασία των ακραίων σημείων και των γωνιών για τα πολύ μικρά παιδιά.
- Απαιτείται η σαφής σήμανση των διαφανών θυρών και παραθύρων, τα οποία πρέπει να είναι κατασκευασμένα από κατάλληλα υλικά.

Ολισθήσεις και παραπατήματα

Οι ολισθήσεις και τα παραπατήματα είναι δύο από τα πιο κοινά είδη ατυχημάτων. Αυτό ισχύει και για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, όπου ο κίνδυνος είναι μεγαλύτερος από ό,τι σε άλλους χώρους εργασίας, επειδή σε μικρό σχετικά χώρο κινείται μεγάλος αριθμός ατόμων νεαρής ηλικίας. Τα αίτια των ολισθήσεων και των παραπατήματων πρέπει να εξετάζονται στο πλαίσιο της εκτίμησης κινδύνων. Οι παράγοντες κινδύνου μπορεί να έχουν σχέση με (3):

- το περιβάλλον (π.χ. η επιφάνεια του δαπέδου)
- τη μόλυνση (π.χ. νερό που έχει χυθεί στο δάπεδο)
- την οργάνωση (π.χ. έλλειψη συστημάτων καθαρισμού)
- τα υποδήματα και
- ατομικούς παράγοντες (π.χ. εργαζόμενοι με ειδικές ανάγκες).

Συντήρηση

Στη συντήρηση και την επισκευή των κτιρίων του εκπαιδευτικού κλάδου μπορεί να συμμετέχουν και εξωτερικοί ανάδοχοι. Πρέπει να υπάρχει καλή επικοινωνία ανάμεσα στους αρμόδιους του σχολικού ιδρύματος και τον ανάδοχο, για την εγγύηση της ασφάλειας τόσο των εργαζομένων όσο και των μαθητών. Οι ανάδοχοι πρέπει να γνωρίζουν τους πρόσθετους κινδύνους που κρύβει η εργασία σε σχολικά ιδρύματα και το προσωπικό του σχολείου πρέπει να καθοδηγείται σχετικά με τις απαραίτητες διαδικασίες για την απομάκρυνση των παιδιών από το χώρο των εργασιών.

Για να περιοριστεί ο κίνδυνος των μεταφορικών ατυχημάτων, οι παραδόσεις πρέπει να προγραμματίζονται έτσι ώστε τα οχήματα να μην βρίσκονται στο χώρο εργασίας όταν οι μαθητές εισέρχονται ή εξέρχονται από τις σχολικές εγκαταστάσεις.

Πρέπει επίσης να εξεταστεί και το θέμα των καθημερινών εργασιών συντήρησης, όπως είναι η καθαριότητα και οι μικροεπισκευές. Οι εργαζόμενοι και οι σπουδαστές πρέπει να προστατεύονται από κάθε συγκεκριμένο υπαρκτό κίνδυνο (π.χ. τοξικά καθαριστικά υγρά). Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η ασφαλής αποθήκευση των ουσιών και των εργαλείων.

Ασφάλεια κατά των πυρκαγιών και σχέδια επείγουσας ανάγκης

Σε όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να λαμβάνονται οι κατάλληλες προφυλάξεις σε περίπτωση πυρκαγιάς, με την τακτική δοκιμή των διαδικασιών εκκένωσης του χώρου, τη σήμανση των οδών διαφυγής και τον έλεγχο των πυροσβεστήρων και του σχετικού εξοπλισμού. Για περιπτώσεις όπως είναι τα ατυχήματα στα σχολικά εργαστήρια και τους χώρους παιχνιδιού πρέπει να υπάρχουν διαδικασίες επείγουσας ανάγκης.

Η υγεία και η ασφάλεια στα επιστημονικά και τεχνικά εργαστήρια

Τα επιστημονικά και τεχνικά εργαστήρια είναι οι χώροι στους οποίους οι μαθητές είναι περισσότερο εκτεθειμένοι σε κινδύνους που έχουν σχέση με επικίνδυνες ουσίες και μηχανές. Το επίπεδο της εκπαίδευσης επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό το είδος των κινδύνων και το βαθμό επικινδυνότητας, όμως υπάρχουν ορισμένα κοινά σημεία.

- Πρέπει να αναγράφονται με εμφανή τρόπο γραπτές οδηγίες και να δίδεται έμφαση στους κανόνες ασφαλείας.
- Στην αρχή κάθε πειράματος πρέπει να δίδονται οδηγίες προφορικά και να κοινοποιούνται.
- Η συμπεριφορά των διδασκόντων σε θέματα ασφαλείας πρέπει να είναι υποδειγματική.
- Κρίνεται σκόπιμη η διαρκής και επαρκής εποπτεία.
- Οποιοσδήποτε χειρίζεται ένα μηχάνημα πρέπει να γνωρίζει καλά τις οδηγίες χρήσης και όλες τις απαιτήσεις σχετικά με τη συντήρηση, την ασφάλεια και την υγεία.

(1) Οδηγία 89/391 του Συμβουλίου της 12ης Ιουνίου 1989 σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία, η οποία έχει μεταφερθεί στη νομοθεσία όλων των κρατών μελών.

(2) *Bløtte Facts 45 — Διαχείριση της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας στον κλάδο της εκπαίδευσης.*

(3) *Education information sheet 2 — Preventing slip and trip incidents in the education sector (Ενημερωτικό εκπαιδευτικό δελτίο 2 — Πρόληψη των ολισθήσεων και των παραπατήματων στον κλάδο της εκπαίδευσης).* Health and Safety Executive. Ηνωμένο Βασίλειο. <http://www.hse.gov.uk/pubns/edis02.pdf>

- Απαιτείται κατάλληλος ατομικός εξοπλισμός προστασίας και ενδύματα εργασίας.
- Τα μηχανήματα και τα εργαλεία πρέπει να ελέγχονται και να συντηρούνται τακτικά.
- Οι επικίνδυνες ουσίες, τα εργαλεία και ο εξοπλισμός πρέπει να είναι αποθηκευμένα σε ασφαλές χώρο ούτως ώστε να εμποδίζεται η χρήση τους χωρίς άδεια.
- Τα επιστημονικά ή τεχνικά εργαστήρια πρέπει να διατηρούνται καθαρά, και ο εξοπλισμός πρέπει να συντηρείται σωστά.
- Σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης πρέπει να υπάρχει κατάλληλος εξοπλισμός πρώτων βοηθειών, για παράδειγμα θάλαμοι καταιονισμού (τους) επείγουσας ανάγκης.

Η εθνική νομοθεσία που βασίζεται στην οδηγία αριθ. 94/33/ΕΚ του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1994 για την προστασία των νέων κατά την εργασία μπορεί επίσης να είναι συναφής, ιδίως στην περίπτωση προγραμμάτων εργασιακής εμπειρίας.

Μυοσκελετικές παθήσεις

Η χειροκίνητη διακίνηση συνεπάγεται τη μετακίνηση βαριών φορτίων με τη δύναμη των χεριών ή του σώματος και πρέπει να αποφεύγεται. Στον κλάδο της εκπαίδευσης, υπάρχει ιδιαίτερος κίνδυνος τραυματισμού στην περίπτωση που κάποιος πρέπει να σηκώσει ένα παιδί ψηλά. Οι παθήσεις των άνω άκρων που οφείλονται στην εργασία μπορεί να προκληθούν από τον κακό εργονομικό σχεδιασμό των χώρων και των σταθμών εργασίας, για παράδειγμα κατά τη διάρκεια παρατεταμένης εργασίας σε ηλεκτρονικό υπολογιστή στο γραφείο της διοίκησης του σχολείου.

Η ευρωπαϊκή προσέγγιση στον τομέα της πρόληψης (*)

- Αποφυγή των κινδύνων μυοσκελετικών παθήσεων.
- Αξιολόγηση των μυοσκελετικών παθήσεων που δεν μπορούν να αποφευχθούν.
- Καταπολέμηση των μυοσκελετικών παθήσεων στην πηγή.
- Προσαρμογή της εργασίας στο άτομο.
- Προσαρμογή στις τεχνικές προόδους.
- Αντικατάσταση των επικίνδυνων παραγόντων με μη επικίνδυνους ή λιγότερο επικίνδυνους.
- Ανάπτυξη ολοκληρωμένης σφαιρικής πολιτικής στον τομέα της πρόληψης.
- Προτεραιότητα στα συλλογικά προληπτικά μέτρα και όχι στα ατομικά προληπτικά μέτρα.
- Παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης και κατάρτισης στους εργαζομένους.

Άγχος

Το άγχος που οφείλεται στην εργασία βιώνεται όταν οι απαιτήσεις του εργασιακού περιβάλλοντος υπερβαίνουν την ικανότητα του εργαζομένου να ανταποκριθεί σε αυτές (ή να τις ελέγξει). Δεν πρόκειται για νόσο, αλλά μπορεί να δημιουργηθούν προβλήματα πνευματικής και σωματικής υγείας. Το άγχος που οφείλεται στην εργασία αποτελεί σύμπτωμα ενός οργανωτικού προβλήματος, και όχι μεμονωμένη αδυναμία. Στις εκθέσεις αναφέρεται ότι πάνω από το ένα τέταρτο του συνόλου των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση πιστεύει ότι το άγχος που οφείλεται στην εργασία επηρεάζει την υγεία τους (*). Ο βαρύς φόρτος εργασίας μπορεί να προκαλέσει τέτοιου είδους άγχος.

Επτά μέτρα για την πρόληψη του άγχους

- Επαρκής ανάλυση κινδύνου
- Λεπτομερής σχεδιασμός των προληπτικών δράσεων
- Συνδυασμός μέτρων προσανατολισμένων στην εργασία και τον εργαζόμενο
- Ειδικές λύσεις για το εκάστοτε πλαίσιο
- Χρησιμοποίηση κατάλληλων εξωτερικών εμπειρογνομόνων
- Αποτελεσματικός κοινωνικός διάλογος, εταιρική σχέση και συμμετοχή των εργαζομένων
- Συνεχείς προληπτικές δράσεις και υποστήριξη της διοίκησης

(*) Με βάση την οδηγία 89/391.

(*) Τρίτη Ευρωπαϊκή Έρευνα για τις Συνθήκες Εργασίας 2000, Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας, Λουξεμβούργο 2001.

Βία

Βία στην εργασία θεωρείται κάθε συμβάν κατά το οποίο ένα άτομο υφίσταται κακομεταχείριση, απειλή ή επίθεση στο χώρο εργασίας του, και το οποίο θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια, την υγεία, την ευεξία ή την εργασιακή απόδοση του ατόμου αυτού. Καλύπτει τις προσβολές, τις απειλές, τη σωματική ή ψυχολογική επίθεση από άτομα εκτός του οργανισμού εναντίον ενός ατόμου στο χώρο εργασίας. Η βία μπορεί να έχει φυλετική ή σεξουαλική διάσταση. Οι εργαζόμενοι στον κλάδο της εκπαίδευσης μπορούν επίσης να πέσουν θύματα βίας διότι ο δρστής της επίθεσης τους θεωρεί «εκπροσώπους» του ιδρύματος ή του συστήματος.

Οι εργαζόμενοι διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο όταν η εργασία τους περιλαμβάνει:

- άμεση επαφή με τους μαθητές και/ή τους κηδεμόνες τους*
- εργασία κατά τις βραδινές ώρες ή μοναχική εργασία*
- επισκέψεις εκτός του ιδρύματος ή επισκέψεις κατ' οίκον, ή
- εργασία με παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Εκφοβισμός

Ως εκφοβισμός μπορεί να οριστεί η επαναλαμβανόμενη, αδικαιολόγητη συμπεριφορά εις βάρος ενός εργαζομένου, ή ομάδας εργαζομένων, η οποία θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια και την υγεία. Σε αντίθεση με τη βία, η οποία συνήθως προέρχεται από εξωτερικούς παράγοντες, εκφοβισμός γίνεται μεταξύ συναδέλφων. Ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης του εκφοβισμού είναι η ανάπτυξη νοοτροπίας που βασίζεται σε πρότυπα και αξίες που καταδικάζουν τον εκφοβισμό, καθώς και η βελτίωση του ψυχοκοινωνικού εργασιακού περιβάλλοντος, για παράδειγμα αποφεύγοντας τις ασάφειες σχετικά με το ρόλο και τις αρμοδιότητες.

Περαιτέρω πληροφορίες

Ο δικτυακός τόπος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία είναι ο εξής: <http://agency.osha.eu.int>

Το υλικό του Οργανισμού για την καλή πρακτική ασφάλειας και υγείας στον κλάδο της εκπαίδευσης βρίσκεται στη διεύθυνση http://europe.osha.eu.int/good_practice/sector/education/

Τεχνικά δελτία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία

Τα τεχνικά δελτία του Οργανισμού σε όλες τις κοινοτικές γλώσσες μπορούν να τηλεφορτωθούν δωρεάν από τη διεύθυνση <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>

Facts 4 — Πρόληψη των μυοσκελετικών παθήσεων που συνδέονται με την εργασία

Facts 13 — Επιτυχής διαχείριση της πρόληψης ατυχημάτων

Facts 14 — Η πρόληψη στο χώρο εργασίας όσον αφορά τα ολισθήματα και τα παραπατήματα

Facts 22 — Άγχος που οφείλεται στην εργασία

Facts 24 — Βία στην εργασία

Facts 31 — Πρακτικές συμβουλές προς τους εργαζομένους για την αντιμετώπιση του εργασιακού άγχους και των αιτίων του

Facts 32 — Τρόποι αντιμετώπισης των ψυχοκοινωνικών θεμάτων και μείωσης του άγχους που οφείλεται στην εργασία

Facts 45 — Διαχείριση της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας στον κλάδο της εκπαίδευσης

Facts 47 — Πρόληψη της βίας εναντίον του προσωπικού που εργάζεται στον κλάδο της εκπαίδευσης